

Nr 2.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).*

Genom en den 21 december 1949 dagtecknad proposition, nr 25, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag**om ändrad lydelse av 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).**

Härigenom förordnas, att 30 och 47 §§ civilförsvarslagen den 15 juli 1944¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse:)

30 §.

Ej må i vidare mån än civilförsvarsstyrelsen medgiver skyddsrum nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål.

(Föreslagen lydelse:)

30 §.

Utan medgivande som nedan sägs må ej skyddsrum nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål.

Medgivande lämnas av civilförsvarsstyrelsen eller, såvitt angår visst skyddsrum, efter civilförsvarsstyrelsens allmänna anvisningar av länsstyrelsen. Efter bemyndigande av civilförsvarsstyrelsen må länsstyrelsen överlämna beslutanderätten i frågor av mindre vikt till civilförsvarschefen.

47 §.

För kostnad, — — — — — kan skattas.

Statsbidrag fastställs för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalen-

47 §.

Statsbidrag fastställs för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. Ansökan om statsbidrag för visst kalen-

¹ Senaste lydelse av 47 §, se SFS 1948:432.

(Nuvarande lydelse:)

derår skall göras före utgången av nästa kalenderår, med rätt likväl för Konungen att medgiva prövning av ansökan ändå att den göres senare.

(Föreslagen lydelse:)

derår skall göras före utgången av nästa kalenderår. När skäl därtill äro, må dock ansökning prövas, ändå att den göres senare. Finnes emellertid ansökningen ej böra upptagas till prövning, skall frågan härom underställas Konungen.

Länsstyrelsen äger — — — — — Konungen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1950.

Ärende enligt 30 §, som vid lagens ikraftträdande är föremål för civilförsvarsstyrelsens prövning, må, ändå att det angår visst skyddsrum, slutligt handläggas av styrelsen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I propositionen föreslås, att länsstyrelse och civilförsvarschef i vissa fall skola ha att besluta om användning av skyddsrum för annat ändamål än civilförsvarsbruk eller om ändring av tekniska anordningar däri. Vidare föreslås, att i de fall, då ansökan om statsbidrag för inrättande av allmänna skyddsrum m. m. inkommit för sent, den myndighet som har att pröva ansökningen likväl må upptaga denna till prövning, om skäl därtill äro. I förstnämnda fallet är fråga om decentralisering från civilförsvarsstyrelsen, i sistnämnda fallet från Kungl. Maj:t.

30 § civilförsvarslagen.

I 30 § *civilförsvarslagen den 15 juli 1944* stadgas, att skyddsrum ej må i vidare mån än civilförsvarsstyrelsen medgiver nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar på utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål. I Kungl. Maj:ts proposition den 12 maj 1944 (nr 268) med förslag till civilförsvarslag m. m. gjordes ett uttalande om civilförsvarsstyrelsens verksamhet i allmänhet av innehåll, att denna huvudsakligen borde taga sig uttryck i anvisande av allmänna föreskrifter och endast i undantagsfall borde taga sikte på ingripande i individuella fall. Civilförsvarsstyrelsen har den 26 maj 1945 och den 23 februari 1948 meddelat bestämmelser om skyddsrumms nyttjande för andra ändamål och om ändring av vissa anordningar däri. I sistnämnda hänseende medgavs beslutanderätt i begränsad omfattning åt länsstyrelserna och civilförsvarscheferna.

Decentraliseringsutredningen har i en till inrikesdepartementet överlämnad promemoria (nr 23) angående decentraliseringsfrågor på civilförsvarets och brandväsendets områden bl. a. föreslagit, att 30 § civilförsvarslagen gives sådan ändrad lydelse, att nyttjande av skyddsrum eller ändring av de tekniska anordningarna däri på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål får ske i den utsträckning civilförsvarsstyrelsen bestämmer, att den prövning i enskilda fall, som kan vara erforderlig på grund av sålunda meddelade bestämmelser, skall ankomma på länsstyrelserna samt att länsstyrelserna skola äga att, eventuellt enligt civilförsvarsstyrelsens anvisningar, överlämna beslutanderätten i dylika fall till civilförsvarscheferna.

Decentraliseringsutredningen framhåller, att stadgandet i 30 § civilförsvarslagen avser att säkerställa bevarandet i största möjliga utsträckning av skyddsrummen och skyddsrumsanordningarna. Skyddsrummen borde emellertid i fredstid ha en ur ekonomiska synpunkter rimlig användning utan att dock väsentliga beredskapskrav eftersattes. Då de allmänna förutsättningarna för meddelande av dispens bäst bedömdes centralt och en sådan bedömning även tillgodosåg enhetlighetssynpunkter, borde civilförsvarsstyrelsen enligt utredningens mening få bestämma i vilken utsträckning dispenser skola medgivas. Styrelsens beslutanderätt behövde emellertid icke med nödvändighet avse enskilda ärenden.

Över decentraliseringsutredningens promemoria nr 23, såvitt denna angår nu ifrågavarande lagändring, ha efter remiss *yttranden* avgivits av civilförsvarsstyrelsen, riksbrandinspektören, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro och Gävleborgs län. Vid överståthållarämbetets remissvar har fogats yttrande från civilförsvarschefen i Stockholms civilförsvarsområde samt vid länsstyrelsens i Malmöhus län yttranden från civilförsvarscheferna i Malmö och Ystads civilförsvarsområden. Den av decentraliseringsutredningen föreslagna ändringen i 30 § civilförsvarslagen tillstyrkes eller lämnas utan erinran i samtliga yttranden. *Civilförsvarsstyrelsen* har vid sitt tillstyrkande framhållit, att de intressen styrelsen hade att bevaka i dispensfrågor i erforderlig grad kunde tillgodoses genom av styrelsen meddelade allmänna anvisningar.

Föredragande departementschefen, statsrådet Mossberg, har i propositionen anfört bland annat följande:

»Den av decentraliseringsutredningen föreslagna ordningen innebär en förenkling av förfarandet utan att enhetligheten äventyras. Förslaget, som tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter, synes därför böra genomföras. Visserligen torde redan enligt gällande avfattning av 30 § civilförsvarslagen civilförsvarsstyrelsen äga rätt att delegera sin beslutanderätt, vilket ock i viss utsträckning skett. Jag delar emellertid utredningens åsikt, att beslutanderätten i individuella fall alltid bör tillkomma länsstyrelse eller civilförsvarschef. Dispensgivningen bör dock ske

enligt allmänna anvisningar som meddelas av civilförsvarsstyrelsen. Civilförsvarschefens beslutanderätt bör avse endast mindre ingripande åtgärder. Frågan om i vilken utsträckning länsstyrelse skall äga delegera sin beslutanderätt till civilförsvarschef bör avgöras av civilförsvarsstyrelsen, vars sakkunskap även i detta hänseende bör tillvaratagas.

Jag erinrar om att rätten att överklaga civilförsvarschefens beslut är reglerad i 95 § civilförsvarslagen. Även länsstyrelsens beslut kan överklagas enligt samma paragraf.

Under återopande av det anförda vill jag förorda, att 30 § civilförsvarslagen ändras i enlighet med vad decentraliseringsutredningen förordnat. Detta synes lämpligen böra ske så att i ett första stycke, motsvarande den nuvarande paragrafen, anges att skyddsrum icke i annat fall än efter medgivande får nyttjas eller de tekniska anordningarna däri ändras på sätt som inkräktar å utrymmet eller gör skyddsrummet mindre tjänligt för sitt ändamål, medan i ett nytt stycke upptagas bestämmelser om vilka myndigheter som skola meddela dispensererna. Härvid bör uttryckligen fastslås att länsstyrelsens tillståndsgivning skall ske efter civilförsvarsstyrelsens allmänna anvisningar och att delegation till civilförsvarschef endast får ske efter uttryckligt bemyndigande i sådana anvisningar.

För att civilförsvarsstyrelsen skall få tillfälle att utarbeta erforderliga anvisningar bör lagändringen ej träda i kraft förrän den 1 juli 1950. Därest civilförsvarsstyrelsen vid ikraftträdandet handlägger ärende av ifrågavarande slag, bör styrelsen äga avgöra detsamma om ej styrelsen finner lämpligt att överlämna ärendet till länsstyrelsen.»

Lagrådet har beträffande det till lagrådet remitterade lagförslaget funnit uttrycklig övergångsbestämmelse erforderlig. Erinringen har beaktats vid propositionens utformning.

47 § civilförsvarslagen.

I 47 och 48 §§ *civilförsvarslagen* finnas bestämmelser om rätt för kommun att i vissa fall erhålla statsbidrag för kostnader, som kommunen fått vidkännas för skyddsanordningar. Statsbidrag kan sålunda utgå med i princip två tredjedelar av kostnaderna för inrättande och utrustande av allmänna skyddsrum, vidtagande av andra byggnadsanordningar och av reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen, allt såvitt åtgärderna äro upptagna i gällande organisationsplan, ävensom för utförande av källarmursgenombrott för allmänna och enskilda skyddsrum. Statsbidraget må dock ej beräknas å högre belopp än det vartill kostnaden skäligen kan skattas. I undantagsfall kan högre bidrag än två tredjedelar av kostnaden medgivas. Statsbidrag fastställas för varje kalenderår av länsstyrelsen, där ej Konungen annorlunda förordnar. För högre statsbidrag än två tredjedelar av skäligen kostnaden fordras Konungens medgivande. En förutsättning för att statsbidrag skall erhållas är att ansökan därom sker. Sådan ansökan skall

göras före utgången av kalenderåret efter det för vilket bidrag sökes. Försittes tiden, förlorar kommunen sin rätt till statsbidrag, om ej Konungen medger prövning av för sent inkommen ansökan.

Decentraliseringsutredningen har i en till inrikesdepartementet överlämnad, med nr 14 betecknad promemoria, som avser frågor angående återställande av försutten tid i vissa ärenden rörande statsbidrag m. m., bl. a. berört nuvarande 47 § civilförsvarslagen och därvid föreslagit, att den i nämnda lagrum upptagna dispensrätten skall överflyttas från Kungl. Maj:t till länsstyrelserna.

Decentraliseringsutredningen har även tagit upp frågan om fullföljd av talan mot beslut, varigenom länsstyrelse eller annan underordnad myndighet avslagit framställning om dispens från viss stadgad frist. Utredningen framhåller härutinnan att det borde finnas möjligheter att klaga över beslut om avslag å dispensansökan. Om icke i samband med decentraliseringen särskilda föreskrifter meddelades om fullföljd, skulle i huvudparten av ärendena — däribland nu ifrågavarande — besvär anföras hos Kungl. Maj:t och handläggas i regeringsrätten (2 § lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt). Då huvudvikten vid prövningen av dessa frågor torde ligga vid de rent diskretionära synpunkterna syntes det mindre lämpligt att anförtro prövningen åt domstol. Utredningen finge därför, med hänsyn också till önskvärdheten av att i möjligaste mån bibehålla hittillsvarande praxis vid ärendenas behandling, föreslå att fullföljd av talan i dessa ärenden skedde hos Kungl. Maj:t i statsrådet. För ändamålet erfordrades ändring i regeringsrättslagen.

Över decentraliseringsutredningens promemoria nr 14, såvitt denna angår ändring i civilförsvarslagen, ha efter remiss *ytttranden* avgivits av civilförsvarsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser ävensom styrelserna för Svenska stadsförbundet och för Svenska landskommunernas förbund. I samtliga sålunda avgivna ytttranden tillstyrkes den av decentraliseringsutredningen föreslagna ändringen i civilförsvarslagen eller lämnas förslaget utan erinran.

Statsrådet Mossberg har i propositionen anfört bland annat följande:

»Att märka är, att ehuru det i regel är länsstyrelsen som har att fastställa statsbidrag, kan Kungl. Maj:t föreskriva att annan myndighet skall handlägga dylika ärenden. Med stöd härav har genom Kungl. brev den 24 november 1944 uppdragits åt civilförsvarsstyrelsen att bevilja kommuner statsbidrag till kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum. Jag vill också i detta sammanhang påpeka, att jämlikt 48 § civilförsvarslagen i lagrummets nuvarande lydelse beslutanderätten då det gäller statsbidrag med mer än två tredjedelar tillkommer Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:ts dispensrätt, då tid försuttits, är icke begränsad till sådana fall, i vilka laga förfall kan sägas föreligga, utan Kungl. Maj:t har diskretionär prövningsrätt i varje särskilt fall. Frekvensen av ansökningar om dispens

är ganska ringa. Under år 1948 behandlades i inrikesdepartementet 15 ärenden av ifrågavarande slag samt under tiden 1 januari—31 oktober 1949 16. Ansökningarna ha som regel bifallits. Tvekan har dock någon gång rått då det gällt ansökan från kommun som tidigare fått dispens i liknande ärende.

Med hänsyn till beskaffenheten av ifrågavarande ärenden synes det mig önskvärt, att en förenkling av förfarandet beträffande dessa ärenden kommer till stånd. På de allmänna grunder som decentraliseringsutredningen anfört torde bestämmelsen om fatalietid alltjämt böra bibehållas. Det i några yttranden framkastade förslaget att bestämmelser om tidsfrister för ingivande av ansökan om bidrag eller gottgörelse av statsmedel böra utbytas mot föreskrifter av innehåll att sådan ansökning *bör* vara ingiven inom viss tid synes mig på här förevarande område icke lämpligt. I enlighet med utredningens riktlinjer böra emellertid bestämmelserna ändras på sådant sätt, att det i framtiden skall ankomma på länsstyrelserna eller de myndigheter, som eljest bemyndigats att pröva frågor om statsbidrag enligt civill försvarslagen, att själva pröva ansökningar om återställande av försutten tid. Härför talar särskilt att man därigenom skulle vinna att ärendena kunna snabbare avgöras. Liksom utredningen finner jag anledning saknas att skärpa det nu uppställda kravet för att dispens skall kunna medgivas så att därför skulle fordras »särskilda skäl» eller »synnerliga skäl». Visserligen kan man icke bortse från den omständigheten, att den föreslagna decentraliseringen kan komma att medföra en viss ökning av försummelse, men farhågorna härför böra ej överdrivas. En sökande, som försuttit den stadgade tiden, har ju nämligen icke en ovillkorlig rätt att få sin ansökan prövad i sak, utan myndigheten kan vägra att upptaga ansökningen till prövning. I enlighet med den praxis som i förevarande ärenden hittills tillämpats av Kungl. Maj:t bör emellertid sådan vägran ifrågakomma endast när en särskilt hög grad av försumlighet kan anses föreligga.

Vad angår rätten att fullfölja talan när den beslutande myndigheten vägrat att upptaga för sent gjord ansökan till prövning är jag ense med utredningen därom att den överprövning av beslutet, vartill möjlighet bör finnas, bör göras av Kungl. Maj:t i statsrådet. På sätt anförts i ett yttrande synes emellertid dispensfrågan icke lämpligen böra bringas under Kungl. Maj:ts prövning besvärsvägen, då här är fråga om ett rent diskretionärt avgörande. Enär det vidare synes kunna förväntas att frågan huruvida ansökningen skall upptagas till prövning i flertalet fall kommer att dragas under Kungl. Maj:ts bedömande, när den beslutande myndigheten ansett förutsättningar därför ej föreligga, vill jag föreslå att i dylikt fall myndigheten skall underställa Kungl. Maj:t detta spörsmål. Härigenom torde ytterligare tidsutdräkt med den eventuella sakprövningen bäst undgås. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att i Kungl. Maj:ts proposition nr 312 till 1948 års riksdag motsvarande synpunkter anfördes och lades till grund för förslag till ändringar i fattigvårdslagen och bidragsförskottslagen, jämväl grundade på decentraliseringsutredningens promemoria nr 14 och avseende liknande decentralise-

ringsåtgärder som den varom nu är fråga, samt att riksdagen biföll nämnda proposition. Lagar om nämnda ändringar utfärdades den 10 december 1948, nr 720 och 721.

Behovet av ändring i regeringsrättslagen bortfaller om frågan löses på här föreslaget sätt.

Jag vill alltså förorda, att 47 § civilförsvarslagen ändras i enlighet med det anförda. Ändringen bör träda i kraft samtidigt som den förut nämnda ändringen i 30 §».

Inom *lagrådet* har beträffande det till lagrådet remitterade lagförslaget framställts en anmärkning av formell art, som beaktats vid propositionens utformning.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget.

I propositionen föreslås bland annat sådan ändring av 30 § civilförsvarslagen att länsstyrelse och civilförsvarschef i vissa fall skola ha att — efter civilförsvarsstyrelsens allmänna anvisningar — besluta om användning av skyddsrum för annat ändamål än civilförsvarsbruk eller om ändring av tekniska anordningar däri. I anslutning till den sålunda föreslagna lagändringen vill utskottet understryka betydelsen av att möjlighet finnes att i fredstid använda skyddsrummen på ett ur ekonomiska synpunkter lämpligt sätt. Härigenom få uppenbarligen dock erforderliga krav på beredskap icke eftersättas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 9 februari 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Hallagård, Wistrand, Sunne, Nils Elowsson och Wahlund;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo*, Hellbacken, Ryberg*, fru Johansson i Norrköping*, fru Sandström*, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Wistrand*.